

יגיל לוי

האירוע המכונן של פרשת אלאור אזריה

ס ימון אירוע מכונן ביחסי הצבא עם החברה העוטפת אותו הוא בדרך כלל משימה קלה, שהרי מלחמות הן צמתים מכריעים. למרות זאת החלטתי לבחור באירוע מכונן מסדר שני – פרשת אלאור אזריה.

תזכורת: מרץ 2016, תל רומיידה, חברון. פעיל "בצלם" צילם את אלאור אזריה, חובש מגדוד שמשון בחטיבת כפיר, יורה למוות בפלסטיני עבד אל-פתאח א-שריף, שהיה מוטל פצוע על הקרקע לאחר שהוא ושותפו רמזי קסראווי, שנהרג אף הוא, ניסו לדקור חיילים ישראלים. אזריה נעצר בעקבות התיעוד. הוא הועמד לדין צבאי ובינואר 2017 הורשע. ההגנה ערערה על הרשעתו, וביולי 2017 נדחה הערעור. אזריה נדון לעונש מאסר של 18 חודשים, שהרמטכ"ל קיצר ל-14 חודשים. הוא שוחרר לאחר תשעה חודשים בעקבות ניכוי שליש ממאסרו. מרגע מעצרו של אזריה ועד לתום משפטו עוררה הפרשה סערה ציבורית חסרת תקדים. במהלכה גינו חוגי הימין את הצבא על שהעמיד לדין לוחם, שלטענתו ירה בפצוע מתוך הגנה עצמית. לעומתם, הצבא וחוגי המרכז-שמאל הגנו על ענישת אזריה בשם הקודים המוסריים של הצבא.

הסערה של פרשת אלאור אזריה בולטת בעוצמתה כמשוויים אותה לסדרת אירועים היסטוריים מקבילה – העמדה לדין של חיילים שהכו קשות פלסטינים בחודשיה הראשונים של האינתיפאדה הראשונה. גילויי האלימות עוררו ביקורת ציבורית על התנהגותו האלימה של הצבא, ולא זו בלבד אלא שלא נשמעו ביטויי הזדהות עם החיילים המכים.

אז מה השתנה מאז? מה הופך את פרשת אלאור אזריה למכוננת? אתעמק להלן בשני היבטים מרכזיים: מאבק השליטה על הצבא והלגיטימציה להפעלת אלימות צבאית.

ראשית, **מאבק השליטה הסמלי-אידאולוגי על הצבא הישראלי**. פרשת אזריה הביאה לידי ביטוי מזוקק את המאבק המתחולל על השליטה על הצבא. "שליטה" אין פירושה סמכות פורמלית, אלא התמודדות על מערכת הערכים והסמלים של הצבא ועל השאלה מי יכול להצטייר בחברה כאליטה הצבאית ומי לא. התמודדות זו היא חלק מתהליך, שלעיתים נתפס בחברה בישראל כחילופי אליטות. בתהליך זה נחלשים היום משקלה וכוחה של האליטה המסורתית, המבוססת על המעמד הבינוני החילוני, ובמקומה מתגבשת אליטה חלופית, שבמרכזה חובשי הכיפות, בעיקר יוצאי ישיבות ההסדר והמכינות הקדם-צבאיות.

צבא, ככלל, הוא זירה שבה קבוצות חברתיות נאבקות על יכולתן להפיק בשביל עצמן תגמולים סמליים, בראש ובראשונה הכרה בתרומתן הצבאית והיכולת להמיר תרומה זו למעמד ולזכויות מחוץ לצבא. מיליטריזציה של השיח הפנים-צבאי והחוץ-צבאי משרתת מאבק זה בכך שהיא מחזקת את החשיבות המיוחסת לתרומה ולהקרבה הצבאית. לעיתים המאבק על הכרה אף מחייב שלילת הכרה מקבוצה אחרת, ובדרך זו מאבקי ההכרה מתעצמים וגולשים למאבקים על דמותו של הצבא (לוי, 2015).

ההתעצמות של מאבקי השליטה על הצבא בישראל בעשור האחרון מוסברת במפגש של שלושה תהליכי עומק משמעותיים ביחסים שבין החברה לצבא (להרחבה ראו לוי, 2019): (א) שקיעת הרפובליקניזם בחברה בישראל, המתבטאת בכך שהניאור-ליברליזם מתחזק ועימו גם פוליטיקת הזהויות. התוצאה היא שקבוצות אינן מתמודדות עוד על המרת משאבים סמליים מן הצבא לחברה, אלא על השפעה בתוך הצבא ועל עיצוב הצבא בדמותן הערכית; (ב) הפיכת מודל השירות למודל היברידי, המשלב שירות חובה עם בררנות גבוהה, המעצימה את היסוד ההתנדבותי של השירות. מודל כזה מעודד את הקבוצות המשרתות בצבא לתבוע מהמדינה השפעת יתר והגנת יתר לעומת קבוצות שאינן משרתות או שתרומתן מצטיירת בעיני הקבוצות התובעות כחלשה יותר; (ג) נראות ההסללה החברתית בצבא, המעודדת את הקבוצות החברתיות הפריפריאליות, המזוהות עם לחימת הצווארון הכחול (במקרה זה היחידות העוסקות בשיטור בגדה המערבית), לתבוע מן המדינה הגנה, תגמולים והכרה יחסית לקבוצות העילית, המוסללות בגלוי לתפקידים הטכנולוגיים היוקרתיים ומשיאי התגמול בחיים האזרחיים. פרשת אזריה הפגישה בין תהליכים אלו והציתה את מאבק השליטה על הצבא.

למחאה נגד העמדתו לדין של אזריה, בן למשפחה מזרחית מסורתית מרמלה, היו שני מאפיינים קבוצתיים ששיקפו מאבק שליטה. האחד היה הנראות המזרחית של התמיכה הציבורית באזריה ברשתות החברתיות, שביטאה תחושה של אפליה על רקע אתני (אליאס, 2017). עם זה, לתמיכה באזריה היה גם ממד מעמדי. לטענת דני גוטוויין (2016), מדובר בתחושה בקרב החיילים שהמערכת בגדה בהם, תחושה שהוזנה מן האיבה בחלקים מהציבור לחטיבת כפיר, שהיא "חטיבה של פועלים שחורים", כדברי אב שבנו שירת בחטיבה. תחושה זו שיקפה את מחאת המעמדות הנמוכים כנגד הפקרתם על ידי המדינה. היא בלטה במיוחד מול הגינוי של אזריה שנשאו בעיקר קבוצות אשכנזיות-חילוניות. חוקר המיליטריזם ג'יימס איסטווד (Eastwood, 2019) זיהה סטראוטיפיזציה של מזרחים כאלימים, דפוס שחזר על עצמו גם בעבר, שגם מאפשר להציג היררכיה מוסרית המטהרת את הקבוצה האשכנזית-חילונית ממעשים של הפעלת אלימות פסולה, זו שמזוהה עם אזריה. גם משפוט האירוע צבע את ההרג, מעצם טבעו, כנובע כמעט בלעדית מאזריה, שסומן כחריג, ולא כמקרה שנובע ממבנה כוח ומנורמות שהשתרשו בחברה ואשר מעוגנים במציאות של כיבוש מתמשך (יונה ומן, 2021). יודגש, אין בדברים אלו כדי להביע עמדה על אופן הטיפול של הצבא באזריה. תכליתם היא להאיר את התוצאה הבלתי מכוונת של הענישה – הצתת מאבק שליטה.

המאפיין השני היה הקול הדתי. הוא בלט בנאומיו המתוקשרים של ראש מכינת עלי, הרב יגאל לוינשטיין. במפורט שבהם, ביולי 2016, לוינשטיין לא עסק ישירות בפרשה שהתרחשה ארבעה חודשים קודם לכן, ובכל זאת יהיה נכון להניח שהפרשה אפשרה לו לרכוב באופן לגיטימי על גלי הכעס של הימין נגד הצבא. לוינשטיין תקף את המונח "חפים מפשע" בהתייחסו לצד הפלסטיני וביקר את הפרקליטות הצבאית על שהיא מגינה על הפלסטינים ומסכנת בכך חיי חיילים, לרבות ב"יהודה ושומרון". על רקע זה הוא גם טען, במפגיע, שיש לעודד את בוגרי המכינה להתגייס לפרקליטות ובאמצעות פעולה זו להשפיע על מדיניות האש (לוינשטיין, 2016). שר החינוך נפתלי בנט העניק לביקורת הזאת חותם ממלכתי כאשר קבע ב-2018 כי "הלוחמים שלנו פוחדים יותר מהפרקליט הצבאי מאשר מיחיא סינוואר" (מנהיג חמאס בעזה).

פרשת אזריה הציתה אפוא מאבק שליטה רחב יותר. כחלק ממנו נרדף הארגון "שוברים שתיקה", המייצג את שרידי האליטה הוותיקה, שנתפסה בעיני רודפיה לא רק כמשתמטת משירות קרבי, אלא גם כמחלישה את הצבא; והותקפו שני המוסדות הצבאיים, המייצגים בעיני התוקפים את הצבא החילוני של אתמול – הפרקליטות הצבאית, שהוזכרה בטקסטים

של הרב לוינשטיין ושל שר החינוך נפתלי בנט, וחיל החינוך הליברלי יחסית, שגם הוא הותקף בנאומו לוינשטיין, אשר בניסיון לעצבו מחדש הועמד בראשו בוגר ישיבת הסדר. גם המהלך שניסה לחזק את השוויון המגדרי בצבא הוצג, כחלק מן המתקפה הכללית, כמזימה של פמיניסטיות להחליש את הצבא, כמו גם מדיניותו המכילה של הצבא כלפי להט"ב. עבור הקבוצות הנאבקות על ההכרה בהן בתוך הצבא, מעמדן בו נחות אם צבא זה מצויר על פי ביקורתן: צבא שאינו מחויב לערך הניצחון, צבא שאינו מגן על חיי החיילים, צבא הרווי בערכים פמיניסטיים, או צבא המעודד התלבטות בצדקת הדרך.

מאבק השליטה על הצבא הוא אירוע מכונן. לא היה כמוהו מאז המאבק על דמותו של צה"ל בשנותיו הראשונות בין יוצאי הפלמ"ח ומפ"ם ובין הנהגת מפא"י, ששלטה רשמית בצבא. מאבק זה עתיד לעצב את הצבא באירועים מכריעים דוגמת הניסיון, אם יהיה, להגביר את אכיפת החוק על מתנחלים, פתיחת מקצועות לחימה לנשים והתחזקות ההשפעה של המשטר הבינלאומי (דוגמת בית הדין הבינלאומי בהאג) על ריסון מדיניות האש גם במחיר אי-השגת הישגים צבאיים מיידיים או סיכון חיילים. יתר על כן, מאבקים כאלה יכולים להשפיע על הדילמה המתחדדת באשר לעתידו של מודל גיוס החובה – לדוגמה, יש בכוחם להגביר את נטייתו של הצבא להגביה מחיצות בינו ובין החברה כדי לבדודו מפני המאבקים המתחוללים בה, מה שיעודד את הארכת משך השירות על בסיס התנדבותי.

שנית, **הפרשה סימנה שיח לגיטימציה חדש לאלימות צבאית**. הלגיטימציה להפעלת אלימות צבאית נשענה בעבר בראש ובראשונה על הצדקיה הפוליטיים, דוגמת האמונה שהסכסוך נאכף על ישראל, דה-הומניזציה של הצד הערבי, נורמליזציה של האלימות והכחשה שלה. הדגשת מוסריותו הגבוהה של הצבא הישראלי סייעה, לא אחת, לכסות על התנהלות לא-מוסרית, כשם שחשיפת החיילים המתמודדים עם דילמות ערכיות קשות או מתייסרים בגלל המחיר המוסרי של הפעלת אלימות סייעה לבנות באופן קולקטיבי את דמות החייל ההומני (ראו הנדל, 2008; קולונימוס ובר-טל, 2011; אבן צור והדר, 2014). במידה רבה, קבוצות הכוח בחברה הרחיקו את עצמן מהודאה מפורשת בהפעלת אלימות שעמדה בסתירה לערכיהן. את מעמדן הן השיגו בזכות התוצרים של הפעלת האלימות, כלומר ביטחון והישגים צבאיים, ובאמצעות המסמלים שלה, כלומר הגבורה.

ניתוח של הנעשה ברשתות החברתיות נותן סימן ראשון לשינוי בשיח. נקודת הייחוס היא פרשת "דוד הנחלאווי" משנת 2014. בפרשה זו תועד לוחם הנח"ל דוד אדמוב בחברון דוחף ומקלל נער פלסטיני שהתעמת איתו. ענישת החייל לוותה במחאה חסרת תקדים

ברשתות שבה הזדהו חיילות וחיילים עם אדמוב. בהנחה שיש זהות רבה בין ההרכב החברתי של תומכי דוד הנחלאווי ובין תומכי אזריה, הממצא הבולט הוא שבשיח בפרשת אזריה, בשונה מן השיח בפרשת אדמוב, השימוש באלמות נתפס כמובן מאליו ולכן אין למעשה צורך להצדיקו. כתוצאה מכך בלטה הנטייה לסמן אויבים פנימיים, אלו שמבקשים לדון מחדש בהצדקת האלימות ואינם מגינים על אזריה, ולפגוע בהם. בלט גם שיח הנקמה והשנאה כלפי ערבים.¹

השיח החדש, הדתי-לאומני, מנסה לנתץ את הסוואתה של האלימות, את הכחשתה ואת הנטורליזציה שלה לטובת הצגת עצם האלימות כמעשה ראוי, ולא רק להצדיק אותה באמצעות התוצאות שלה. נטייה זו מתחזקת כאשר מתקיימת מחלוקת ציבורית על תוצאותיה הישירות של הפעלת האלימות בנסיבות של אחיזה מתמשכת בשטחים והתמודדות עם גלים מתעוררים ושוככים של אלימות. אם – כטענתה של חנה ארנדט (Arendt, 1970, 78) – קשה להצדיק אלימות כי אי-אפשר לחזות את תוצאותיה ולכן הרציונליזציה שלה מכוונת להשגת יעדים בטווח הקצר בלבד – הרי ככל שיעדים אלו אינם ברורים או שהם קשים להוכחת האפקטיביות שלהם, הפעלת האלימות הופכת ליעד עצמו, לצודקת כשלעצמה, במנותק מתוצאותיה. זו טבעה של לוחמת השיטור המתנהלת בשטחים, שהמטרה שלה היא תחזוק הסטטוס קוו. בנסיבות אלה, הקבוצות המזרחיות והקבוצות הדתיות מוותרות על הצדקת האלימות. הן מקעקעות את הנורמליזציה של האלימות ומאתגרות את האליטות הוותיקות בחושפן לפניהן את התוצאות של מבנה השליטה בשטחים שהן עצמן עיצבו. קבוצות אלו אינן מוכנות עוד "לירות ולבכות", או להאשים את הצד השני, או להכחיש, או סתם להרכין ראש בפני טקסי טיהור, דוגמת הטקס שהתנהל בפרשת אזריה, בשונה מהרכנת הראש של נאשמי האינתיפאדה הראשונה. הן מזהות את עצמן עם הפעלת האלימות, והן עושות זאת בגאווה.

השיח החדש הזה השפיע על הצבא. סקר דעת קהל שנעשה אחרי פרשת אזריה הראה כי בקרב הימין ה"קשה" כמחצית אינם רואים הלימה בין ערכי הפיקוד הצבאי הבכיר לבין ערכי הציבור הרחב (יער והרמן, 2016). ממצא זה בישר על סדק המתהווה בין הצבא לבין הימין, המזין את שורותיו הלוחמות. בעקבות זאת החל הצבא להתאים את עצמו למערכת המשתנה של הלגיטימציה לאלמות.

1 ניתוח זה נעשה במסגרת המחקר "הלגיטימציה המתהווה" לאלמות צבאית: המקרה הישראלי", בעריכת אורנה ששון-לוי, יגיל לוי ועדנה לומסקי-פדר, במימון הקרן הלאומית למדע.

כבר במהלך המשפט נראתה התפנית. איה בר עוז (2021) ניתחה את השיח הציבורי הער שהתנהל סביב הפרשה כמשא ומתן דינמי על הלגיטימיות של הצבא. בעוד בראשית הדיון התאמץ הצבא להגן על הלגיטימיות המוסרית שלו, כלומר על ערכיו, הוא פנה בהדרגה לדיון בלגיטימיות הפרוצדורלית של הארגון הצבאי עצמו – כמוסד היררכי התובע מחייליו הפעלת אלימות אך ורק במסגרת מאורגנת וממושמעת וכך שולל את סוג היוזמה שנקט אזריה. לשינוי זה בגישתו של הצבא לא היה ביטוי מזוקק יותר מאמירתו של הרמטכ"ל גדי איזנקוט ביולי 2016: "אם מישהו רוצה אתוס של כנופיה, שיגיד". לתפיסתי, תפנית זו מלמדת על נסיגת הצבא מן ההגנה על ערכיו – משזיחה שערכים אלו מותקפים בחזית רחבה – אל עבר התבצרות בהגנה על הלגיטימיות הארגונית שלו.

לאחר מכן קיבלה התפנית בהתנהלות של הצבא ביטוי משולב בשיח הפנים-החוץ-צבאי ובמדיניות האש שחולל הרמטכ"ל איזנקוט, אשר הותקף בחריפות חסרת תקדים בידי הימין על התעקשותו למצות את הדין עם אזריה. לשם השוואה, "אינתיפאדת היחידים" בגדה (2015–2016) התאפיינה בריסון צבאי. הגיונו היה למנוע הרחבה של הקונפליקט, ולכן חוזקה יכולת ההתמודדות של הלוחם "לנטרל את פעילות המפגע **ללא הריגתו** [...] על מנת לצמצם את כמות הלוויות ההופכות למפגן הזדהות ציבורי", כפי שכתב אלוף פיקוד המרכז רוני נומה (נומה וליז, 2018, 129 [ההדגשה שלי]). אבל גישה מרוסנת זו, המבקשת לקיים שגרה, השתנתה. להמחשה: בתגובה לטענה שאירוע אזריה יצר הססנות בשטח להפעיל כוח הגיב איזנקוט בריאיון עימו במרץ 2018: "בשנתיים האחרונות נהרגו רק באיו"ש 171 מחבלים. זה מספר גבוה לאין שיעור בהשוואה לשנים עברו. יש גורמים שרוצים להציג את צה"ל כצבא צמחוני ומובילים אג'נדה הרסנית. הם מנסים להציג את צה"ל כצבא עם מורך לב, צבא שלא נותן גיבוי לאנשים שלו. ההפך הוא הנכון" (איזנקוט, 2018). לראשונה בתרבות הפוליטית הישראלית הוצגה ספירת הרוגים – ולא יצירת רגיעה באמצעות הימנעות מהרג – כקריטריון להצלחה צבאית. זוהי "נקרר-טקטיקה", הדומה לתסמונת ספירת הגופות שאפיינה את צבא ארצות הברית בווייטנאם.

את הניסיון להפסיק להסוות את אופיו האלים של הצבא השלים הרמטכ"ל אביב כוכבי. כבר ביום מינויו, בינואר 2019, התחייב כוכבי ל"העמדת צבא קטלני, יעיל וחדשני". הביטוי "קטלני" גרר ביקורת. האלימות הצבאית הקטלנית, טוענת עפרה בן ישי (2021), אינה מוצגת במערב כיעד לעצמו; הקטלניות מוסתרת, גם אם בצדקנות או בהצגתה כהכרח. ואולם כוכבי בחר במונח "קטלניות" ודבק בשימוש בו. המונח, לטענת בן ישי, הצית שיח ער שבו הוצעו לו פרשנויות מתחרות, שדווקא סייעו לנרמול שלו. לשיטת כוכבי, מספר

ההרוגים הוא קריטריון חשוב להצלחה והוא חלק ממכוונות הצבא לניצחון. הרוח החדשה של כוכבי התקבלה בימין באהדה (ראו לדוגמה סגל, 2021). אין פלא שהסדקים שזוהו לאחר פרשת אזריה בין הימין הקשה לצבא כמו נעלמו. בסקר מדד הדמוקרטיה הישראלית של שנת 2019 נמצא כי שיעורם של מי שסברו שמערכת הערכים של הפיקוד הבכיר של צה"ל קרובה לערכי הציבור הכללי עלתה מ-49% בשנת 2016 ל-71% בשנת 2019, ובלי הבדל מהותי בין המחנות הפוליטיים (הרמן ועמיתים, 2019, 101-103).

אם כך, לא מוגזם לטעון: פרשת אזריה הייתה אירוע מכוון משום שהיא העלתה אל פני השטח מציאות שהצבא יצטרך להתמודד איתה בשנים הבאות: בהישענו על מגויסים מקבוצות הימין ועל קבלת הלגיטימציה של מחנה הימין, הצבא ימצא את עצמו נאלץ לערוך שינויים בתרבותו הפנימית ובשיח שלו עם הציבור.

מקורות

- אבן צור, אפרת, ואורי הדר (2014). "החייל הטוב", הריגוש והחוק: קריאה פסיכואנליטית בהתערערות דמות החייל ההומני. **תיאוריה וביקורת** 42, 47-70.
- איזנקוט, גדי (2018, 29 במרץ). [אני מכין את הצבא למלחמה ולא מתרגש מכל מיני אנשים קיקיוניים בצמתי השפעה שעושים פרופוגנדה. ידיעות אחרונות](#), המוסף לשבת.
- אליאס, אינס (2017, 21 ביולי). [האם אלאור אזריה נענש \(גם\) כי הוא מזרחי? הארץ](#). בן ישי, עפרה (2021). מדוע "הוצָאָה הקטלניות מן הארון"? הקטלניות בשירות הרכשת הלגיטימציה לאלומות הצבאית. בתוך עפרה בן ישי ויגיל לוי (עורכים). **חמושים בלגיטימציה: הצדקות לאלומות הצבאית בחברה בישראל**. חיפה: פרדס [בדפוס].
- בר עוז, איה (2021). הלגיטימציה לאלומות ולגיטימיות המוסד הצבאי תחת משא ומתן ציבורי: השיח התקשורתי בפרשת אזריה. בתוך עפרה בן ישי ויגיל לוי (עורכים). **חמושים בלגיטימציה: הצדקות לאלומות הצבאית בחברה בישראל**. חיפה: פרדס [בדפוס].
- גוטוויין, דני (2016, 29 באוגוסט). [אלאור אזריה ועובדי הקבלן: באיזה מובן המדינה באמת בגדה באזריה ובחבריו? המקום הכי חם בגיהנום](#).
- הנדל, אריאל (2008). מעבר לטוב ולרוע – התסמונת: בושא ואחריות בעדויות חיילים. **תיאוריה וביקורת** 32, 45-69.
- הרמן, תמר, אור ענבי, וויליאם קביסון, ואלה הלר (2019). **מדד הדמוקרטיה הישראלית 2019**. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

יונה, ליהי, ואיתמר מן (2021). המוציאים לפועל: מזרחים ואלים ריבונית בישראל. **משפט וממשל** [טרם פורסם].

יער, אפרים, ותמר הרמן (2016). [מדד השלום – יולי 2016](#). אוניברסיטת תל אביב והמכון הישראלי לדמוקרטיה.

לוי, יגיל (2015). "צבא העם" נגד גיוס החובה. **משפט וצבא** 21(א), 309–340.

לוי, יגיל (2019). המיליטריזציה החדשה של השיח הביטחוני. בתוך עירית קינן ועירית הרבון (עורכות). **הביטחון כסוגיה אזרחית: התרופפות הביטחון האזרחי-פוליטי-תרבותי בישראל**. חיפה: פרדס, 51–74.

לוינשטיין, יגאל (2016, 15 ביולי). [חדירת הרפורמה לצבא](#). הרצאה שנישאה בכנס ציון וירושלים תשע"ו.

נומה, רוני, ורום לירז (2018). "לנצח ולהישאר בן אדם": אתגרי פיקוד המרכז במערכת "גודל השעה". **בין הקטבים** 15, 123–133.

סגל, חגי (2021, 8 בינואר). [השומר: רב־אלוף כוכבי סוגר שנתיים כרמטכ"ל וחותר לניצחון](#). **מקור ראשון**.

קולונימוס, נטע-לי, ודניאל בר-טל (2011). תפיסת אתוס הקונפליקט ושירות צבאי בקרב חיילי יחידות עילית. **המרחב הציבורי** 5, 35–52.

Arendt, Hannah (1970). *On violence*. San Diego: Harcourt Brace.

Eastwood, James (2019). Reading Abdul Fattah al-Sharif, reading Elor Azaria: Anti-Mizrahi racism in the moral economy of Zionist settler colonial violence. *Settler Colonial Studies* 9(1), 59–77.

פרופ' יגיל לוי, מממשל ומדיניות ציבורית, האוניברסיטה הפתוחה.
דוא"ל: yagille@openu.ac.il